

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. februvarija 1892.

Politiški oddelek.

Domovinska pravica.

Deželni zbori, pa tudi državni zbor so se že večkrat razgovarjali o potrebi, da se premeni sedanji zakon o domovinski pravici. Vlada sama je že tudi obetala, da predloži nov načrt zakona, ali dosedaj še tega ni storila. Stvar se odlaša od leta do leta. Kakor narodna enakopravnost ravnotako še v dvanajstem letu Taaffejeve vlade čaka ugodne rešitve vprašanje o domovinstvu.

Sedanji domovinski zakon je naravnost krivičen in tudi protinaraven. Tacega zakona bi zastonj iskali v drugih evropskih državah. Skovali so ga liberalci, kateri so skrbeli v prvi vrsti le za liberalna mesta in pa za kapitaliste. Vsa večja obrtna podjetja so v mestih ali pa blizu mest. Ko bi delavci teh tovarn imeli domovinsko pravico v občini, kjer leta in leta zgubljajo svoje moči, in puščajo svoj zaslužek, bi občina na stare leta morala zanje skrbeti in to bi znašalo precejšnje svote, kajti vedno je dosti delavcev, ki zaradi starosti več delati ne morejo. To bi bilo pravo, naj skrbi za delavca občina, ki je od njegovega dela imela gotovo posredno, če ne neposredno korist. Židovskim liberalcem pa seveda to ni ugajalo, zakaj potem bi morali židovski tovarnarji plačevati večje občinske priklade. Po sedanjem občinskem zakonu pa večina delavcev mestni občini ne prizadene nobenih stroškov. Ker so prišli s kmetov sami ali njih roditelji, imajo domovinsko pravico kje v kaki kmetski občini. Ko jim one morejo moči, pošlje jih mestna občina v njih domovinsko občino, katera mora zanje skrbeti, da si od njih dela ni imela niti krajcarja dobička, k. večjemu, da je zanje plačevala stroške, ako so kdaj se zdravili v kaki bolnici. Taki delavci so breme kmetski večkrat ne baš bogati občini. Pa tudi sami morajo trpeti na stare dni razne neprijetnosti. Pošljejo jih večkrat mej popolnoma neznane ljudi, ki jih pisano gledajo, večkrat se še ž njimi sporazumeti ne morejo, ker govoré drugi jezik, nego so se

ga naučili v mladosti. Vsakdo si lahko misli, kako žalostno je, ako na stare dni delavec nima nobenega znanca in prijatelja. Iz tega se vidi, da je urejenje domovinske pravice tudi del socijalnega vprašanja, s katerim se sedaj bavijo razni veliki državniki in sloveči politiki.

Ko se je sedanji domovinski zakon sklepal 1863. leta, so nekateri poslanci ugovarjali mu s tem, da se bodo ž njim napravile jako nenormalne razmere. Pri sedanjem premikanju ljudstva se utegne kmalu pripetiti, da bode v kaki občini več tujcev nego domovincev v zmislu tega zakona, da celo pripetiti se utegne, da v vsej občini ne bode nobenega, ki bi v njej imel domovinsko pravico. Poslednje seveda ni baš prav v strogem zmislu besede verjetno, ker občinski odborniki bodo že sebi dali domovinsko pravico. Da pa ti ugovori niso bili prazni, dokazuje nam statistika. Poslanec Pacak je nedavno v državnem zboru navel več primerov, ki v drastično kažejo, kako nenaraven je sedanji domovinski zakon.

Tako je v predzadnjem ljudskem številenju v Toplicah na Češkem bilo le 21, v Kladnem le 14, v Duhovem 13, v Liebnu 11, v Smihovem 9 in v Vinohradih pa le 12 odstotka prebivalcev z domovinsko pravico. Seveda ni razmerje povsod tako neugodno, ali tudi drugod niso stvari popolnoma naravne. Le pomislimo, da je na Dolenjem Avstrijskem samo 41, na Gorenjem Avstrijskem 48, na Solnograškem 49, na Štajarskem pa 47 odstotkov prebivalcev, ki imajo domovinsko pravico v občini, kjer stanujejo, torej nad polovico prebivalstva nima tam volilne pravice, kjer stanuje. Poslednje številke veljajo za poslednje ljudsko številenje. Razmere se bodo pa še vedno hujšale. Tako je bilo na Češkem 1869. leta še 69, leta 1880. 54 in predlanskim že le 51 odstotkov prebivalcev, ki stanujejo v občini, v kateri so pristojni. Od 22,895.413 prebivalcev v tostranski državni polovici ima le 15,241.854 jih domovinsko pravico v občini, v kateri stanujejo. Stvar je pa še bolj nenaravna, če pomislimo, da volilno pravico za občinski odbor pa imajo tudi ljudje, ki nimajo v občinah domovinske pravice, če

le v občini, v kateri stanujejo, zadostno davka plačujejo. Po tem takem bi se zlasti v občinah, kjer imajo večino volilci, ki nimajo domovinske pravice, lahko prišli v odbor v večini možje, ki bi po domovinski postavi za občino bili tujci. To bi pač bilo lepo občinsko zastopstvo, ki bi bilo v rokah tujcev. To bi se najbrž kmalu pokazalo tudi pri občinskem gospodarstvu. Bi li taki možje imeli srce za občino, katera jih še nedavno ni hotela zmatrati za domačine?

Iz povedanega bode pač vsakdo, če ni gluh ali slep, razvidel, da je treba reformovati domovinski zakon. Od treh različnih strani se je v državnem zboru predlagala prememba domovinske pravice na podlagi, da se prizna slednjemu domovinska pravica, ki določeno število let živi vedno in redno v kaki občini in da v tem času ni prosil in ne dobival kake javne podpore. Ti predlogi so gotovo pametni, tako imajo urejeno domovinsko pravico celo v naprednejših in industrijskih državah, kakor v Nemčiji, pa tudi v Avstriji so pred sedanjim domovinskim zakonom veljale podobne razmere.

Seveda bodo temu ugovarjale posebno večje mestne občine. Ali vsem se ustreči ne more. Ovca cela, volk pa sit, to ni mogoče. Stroški za oskrbovanje ubožcev se bodo jim povečali, kjer ne bodo več kmečke občine podpirale ljudij v starosti, ki so v mladih letih s svojim delom podpirali le blaginjo mestne občine, in v mestih plačevali neposredne, ali pa vsaj posredne davke. Jedinu utemeljen ugovor proti taki preustroji domovinske pravice bi bil ta, da bi kaka občina ne mogla zmagovati stroškov za podporo ubogih, ko bi se v njej nakrat ustavilo kako večje industrijsko podjetje. Poprej bi se baš zaradi dotičnega podjetja zbralo v občini mnogo delavcev, katere bi potem občina morala podpirati, ko bi ne imeli zaslužka. Po našem mnenju pa ta ugovor ni tako tehten, da bi se zaradi njega že moralo odložiti reformo domovinskega zakona. Taki slučajji so pač le izjeme in se zato ne more nanje ozirati, kakor gre za kako občno važno zadevo, sicer se pa lahko določi, da v tacihi slučajih mora priteči na pomoč dežela ali pa država. Če država ima denar, da podpira z brezobrestnimi posojili in drugimi denarnimi podporami bankrotovane družbe, bode se tudi za take občine dobil denar. Sploh pa danes za občine, kjer so večja podjetja, ni take nevarnosti več, ker se je uvelo zavarovanje delavcev za slučaj bolezni in za nezgode in je pričakovati, da se to zavarovanje še bolj razvije in razširi tudi na preskrbovanje v starosti, kakor se je to že storilo v sosedni Nemčiji.

Pa še nekaj družega govori za premembo domovinskega zakona, kar se še dosedaj ni dosti naglašalo, namreč narodni oziri. Komu se bode morda čudno zdelo, kako da ima narodnost s tem vprašanjem res kaj opraviti, ali je vendar res tako. Pomisliti moramo, da so v mnogih deželah baš mesta glavne trdnjave nemštva. Poglejmo le Moravsko, 3 četrtine prebivalstva so slovanske, ali ker so skoro vsa mesta nemška, pa s pomočjo veleposestnikov pri vsacih volitvah spravijo

nemško liberalno večino v deželni zbor. Ker po sedanjem domovinskem zakonu baš kmetske občine nosijo razna bremena, ki bi jih mogla nositi mesta. Slovani podpiramo tako Nemce, da nas ložje zatirajo. To se pač malo strinja z načelom svoji k svojim, ki se sedaj tolikokrat ponavlja. Avstrijski Slovani smo gotovo v narodno gospodarskem oziru slabši nego Nemci, in zato moramo v prvi vrsti gledati nase, ne pa na druge. To nam mora biti vodilo tudi pri premembi novega domovinskega zakona.

Ker je premena domovinskega zakona velike važnosti v socialnem, narodno-gospodarskem in narodnem oziru, je nas jako veselilo, da se je ta stvar sprožila v državnem zboru. Želimo, da stavljeni predlogi ne obleže v kakem odseku, ampak da se kmalu parlamentarno rešijo, da dobimo nov pravičen in razmeram ugovarajoč domovinski zakon. Od naših slovenskih poslancev, zlasti pa zastopnikov kmečkih občin pa pričakujemo posebno, da bodo tudi vse storili, da stvar ne zaspi. Treba je v tej stvari velike pozornosti, ker bode gotovo nemška levica v interesu židovskoliberalnih mest in kapitalistov skušala stvar zavleči ali pa s kakimi svojimi popravki in dostavki narediti iluzorično. Naravnost se tudi nemška levica ne upa ustavljati reformi domovinske pravice, ker stvar je tako nujna in pravična, da jej je težko oporekati. Bati se je pa, da bodo levičarji po ovinkih skušali doseči svoj namen. Nevarnost je tem večja, ker tudi vlada ni posebno navdušena za reformo domovinske pravice, kajti sicer bi že bila sama prišla s svojo predlogo pred zbornico. Konservativni poslanci bodo pač tudi pokazali v tem vprašanju vso odločnost, ker se gre tudi za interese kmetskega stanu, ki je glavna opora konservatizma v Avstriji. Vse kmetsko prebivalstvo, zlasti pa slovansko, sedaj pričakuje od svojih konservativnih zastopnikov, da pokažejo, da so zares vredni zaupanja, ki se stavi v nje.

Politični pregled.

Jugoslovanski klub. — Poslanci Bianchini, Laginja, Spincić, Perić in Dapar baje mislijo osnovati svoj klub, ki se bode menda imenoval jugoslovanski klub. Kak drugi jugoslovanski poslanec se najbrž ne bode pridružil temu klubu. Mi smo že povedali svoje mnenje, o jugoslovanskem klubu, in zato danes nimamo o tem dosti pristaviti. Tak maloštevilni klub gotovo ne bode imel nobenega vpliva na parlamentarno življenje. Nanj se ne bode oziralo pri volitvi v odseke, pa tudi v važnejših vprašanjih bodo njegovi člani le težko prišli do besede. Klub bode torej le životaril, če se tudi osnuje. Če pa mislijo omenjeni gospodje, da bodo pritegnili tudi druge jugoslovanske poslance v svoj klub, se jako motijo. Posebno na to naj se vsaj ne zanašajo, da bi volilci kakega poslanca silili, da vstopi v novi klub. Zlasti na Kranjskem so razmere precej drugačne, kakor misli morda poslanec Laginja, ki dobiva svoje informacije od jako slabe poučene strani.

Hrvatsko državno pravo. — Poslanec Bianchini je v državnem zboru oddal obširno izjavo, da se on s tem, da je vstopil v avstrijsko zbornico poslancev ne odreče hrvatskemu državnemu pravu, po katerem pripada Dalmacija Hrvatski. Kaj da je s to izjavo nameraval, pač ni lahko uganiti. V